

Форма № Н-6.01(1)

ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО
Інститут фізичного виховання і спорту
Кафедра теорії і методики фізичного виховання та спорту

ДИПЛОМНА РОБОТА
на тему: **Удосконалення техніко-тактичної майстерності кваліфікованих волейболістів на основі спеціальних тренувальних завдань**

Студента 5 курсу МФВ групи
Галузі знань 0102 Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини
Спеціальності 8.01020101 Фізичне виховання*

Стоколоса Володимира

Науковий керівник: доцент кафедри теорії і методики спорту, кандидат наук з фізичного виховання та спорту Вознюк Т.В.

Національна шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____
Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)
Члени комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)
_____ (підпис) (ініціали, прізвище)
_____ (підпис) (ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2016 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....		3
РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ ТЕХНІКО-ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ВОЛЕЙБОЛІ		
1.1. Техніка сучасного волейболу як предмет удосконалення		8
1.2. Тактика гри в волейбол та методика навчання тактичним взаємодіям		12
1.3. Методичні основи вдосконалення техніко-тактичної майстерності кваліфікованих волейболістів		19
1.4. Техніко-тактичні прийоми волейболу як перспектива для вдосконалення майстерності волейболістами на етапі вищих досягнень		24
Висновки до розділу 1		
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ		
2.1. Методи дослідження		38
2.2. Організація дослідження		41
РОЗДІЛ 3. Техніко-тактична підготовка основна складова майстерності кваліфікованих волейболістів		
3.1. Структура техніко-тактичної підготовки на етапах річного тренувального циклу.....		35
3.2. Динаміка показників техніко-тактичної підготовленості кваліфікованих волейболістів		39
3.3. Характеристика техніко-тактичних дій волейболістів різної кваліфікації та різного ігрового амплуа		42
Висновки до розділу 3		46
РОЗДІЛ 4. Оптимізація техніко-тактичної підготовки кваліфікованих волейболістів у річному макроциклі		

4.1. Зміст формуючого експерименту	48
4.2. Вплив впровадження спеціальних тренувальних завдань на рівень техніко-тактичної підготовленості кваліфікованих волейболістів	52
4.3. Характеристика змагальної діяльності кваліфікованих волейболістів по закінченню педагогічного експерименту..	54
ВИСНОВКИ.....	56
ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНАЦІЇ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	62
ДОДАТКИ	70

ВСТУП

Актуальність. Волейбол є одним із видів спорту, що характеризується раціональним поєднанням індивідуальних та командних дій. Загострення конкуренції в національних та міжнародних змаганнях з волейболу вимагає пошуку нових науково-методичних підходів до планування підготовки волейболістів у річному тренувальному циклі. До змісту змагальної діяльності у волейболі входить великий обсяг техніко-тактичних прийомів, дій та комбінацій, які можуть якісно удосконалюватись лише за умови застосування сучасних методів підготовки [2].

Сучасний рівень розвитку спорту ставить високі вимоги до організації та проведення навчально-тренувального процесу кваліфікованих спортсменів, змісту та структури спеціальної підготовки. Для оптимізації тренувального процесу доцільно використовувати весь передовий науково-методичний досвід провідних тренерів і спеціалістів кваліфікованих волейбольних команд, який відбивається у тренувальних вправах. Сукупність тренувальних вправ з необхідними умовами їх виконання для вирішення певної педагогічної мети утворює тренувальне завдання [35].

Ю.В. Верхошанський тренувальне завдання розглядає як структурний елемент моделювання тренувального процесу [6]. Про необхідність застосування тренувальних завдань у підготовку спортсменів указується в роботах Б.А. Шустіна (1995), А.Г. Рибковського (1998), В.А. Романенко (1999), Е.В. Федотової (2001), В.Н. Платонова (1980, 1984, 1997, 2004) та ін..

Отже, фахівцями теорії і практики спорту протягом останніх десятиріч приділяється достатньо велика увага використанню тренувальних завдань у процесі підготовки кваліфікованих спортсменів. Саме тому, подальша розробка та експериментальне обґрунтування використання спеціальних тренувальних завдань у підготовці волейболістів, представляється достатньо перспективним і ефективним напрямком.

Дослідження впливу застосування модельних тренувальних завдань у підготовці кваліфікованих волейболістів на теперішній час є актуальним, отримані висновки дозволять підвищити якість навчально-тренувального процесу і послугують методологічною основою для удосконалення змагальної діяльності спортсменів.

Мета роботи – розробити і експериментально обґрунтувати застосування спеціальних тренувальних завдань з метою удосконалення техніко-тактичної підготовленості кваліфікованих волейболістів.

Перед дослідженням були поставлені наступні **завдання**:

1. Вивчити теоретико-методичні основи техніко-тактичної підготовки волейболістів.
2. Проаналізувати структуру та зміст техніко-тактичної підготовки студентської волейбольної команди на різних етапах річного макроциклу підготовки.
3. Визначити рівень техніко-тактичної підготовки кваліфікованих волейболістів та особливості змагальної діяльності команд різної кваліфікації та гравців різного ігрового амплуа.
4. Розробити спеціальні тренувальні завдання для техніко-тактичної підготовки кваліфікованих волейболістів і обґрунтувати ефективність їх застосування в річному циклі підготовки.

Об'єкт дослідження – навчально-тренувальний процес кваліфікованих волейболістів.

Предмет дослідження – техніко-тактична підготовка кваліфікованих волейболістів.

Методи дослідження. Вибір методів дослідження визначався поставленими завданнями та існуючими вимогами до проведення педагогічних досліджень. Для розв'язання завдань були використані наступні методи:

- загальнонаукові методи теоретичного рівня: аналіз, узагальнення, аналогія;

- методи емпіричного рівня: педагогічне спостереження, педагогічний експеримент, педагогічне тестування;
- методи математико-статистичної обробки результатів.

Наукова новизна дипломної роботи полягає в тому, що вперше запропонована методика застосування на різних етапах річної підготовки кваліфікованих волейболістів спеціальних завдань, побудованих на основі комплексного підходу.

Практична значущість роботи полягає в розробці та експериментальному обґрунтуванні використання спеціальних тренувальних завдань та навчальних ігор у процесі підготовки кваліфікованих волейболістів, що сприяє оптимізації організації та методики проведення тренувальних занять, підвищенню техніко-тактичних можливостей спортсменів; досягненню запланованих спортивних результатів.

Результати дослідження можуть бути використані:

- при розробці та реалізації програмно-нормативного матеріалу за розділом «Техніко-тактична підготовка спортсменів ігрових видів спорту в макроцикле підготовки»;

- у професійно-педагогічній діяльності викладачів кафедр фізичного виховання та спортивних ігор вузу для організації та проведення тренувальних занять з волейболу зі студентами.

Достовірність і обґрунтованість результатів дослідження забезпечується теоретичною та методологічною обґрунтованістю його вихідних даних, що дозволяють реалізовувати науковий підхід до дослідження проблеми та докази висунутої гіпотези; використанням сучасних методів дослідження, адекватних меті, предмету і завданням; а також тривалістю експериментальної перевірки ефективності підготовки студентської команди з волейболу в річному циклі тренування.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки були предметом обговорення на засіданні наукового гуртка кафедри теорії і методики спорту. Окремі аспекти дослідження висвітлені у науковій статті

Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Фізична культура, спорт та фізична реабілітація в сучасному суспільстві» (Вінниця, 2016).

Структура і обсяг дипломної роботи. Дипломна робота складається із вступу, чотирьох розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаної літератури та додатків. Ілюстративний матеріал подано у 7 таблицях і 9 рисунках. Загальний обсяг роботи 78 сторінки друкованого тексту, основний зміст викладено на 60 сторінках. В роботі використано 74 літературних джерел.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Айрапетьянц Л.Р. Спортивные игры (техника, тактика, тренировка). / Л.Р. Айрапетьянц, М.А. Годик – Тбилиси: Изд-во им. Ибн Сины, 1991. – 165 с.
2. Ахмеров А.К. Многолетняя тренировка волейболистов. / А.К. Ахмеров, Л.И. Акулич, В.Н. Вертелко. – Минск, 2009. – 313 с.
3. Белоус В.И. Оптимизация учебно-тренировочного процесса на основе моделирования оперативной деятельности команд волейболистов / В.И. Белоус // Физическое воспитание детей и молодежи. – К.: Здоров'я, 1981. – С. 58-60.
4. Беляев А. В. Волейбол: Учебник для высших учебных заведений физической культуры / А.В.Беляев, М.В.Савин. – М.: Физкультура, образование, наука, 2000. – 368 с.
5. Беляев А.В. Исследование физиологического воздействия специальных упражнений волейболистов / А.В. Беляев // Актуальные проблемы физической культуры и спорта: Материалы конференции молодых ученых ГЦОЛИФК. – М, 1974. – С. 31-33.
6. Верхошанский Ю.В. Программирование и организация тренировочного процесса. / В. Ю. Верхошанский — М.: Физкультура и спорт, 1985. — 176 с.
7. Вовк С.И. Диалектика спортивной тренировки: монография / С.И. Вовк. – М.: Физическая культура, 2007. – 212 с.
8. Волков В. Н. Теоретические основы и прикладные аспекты управления состоянием тренированности в спорте [Текст]: [Монография] / В. Н. Волков. – Челябинск : Факел, 2000. – 252 с.
9. Гарипов А.Т. Скоростно-силовая подготовка юных волейболисток. Методические рекомендации. / А.Т. Гарипов, Ю.Ю. Клещёв, Е.В.Фомин. – М.: ВФВ, 2009. – 35с.

10. Годик М.А. Спортивная метрология: Учеб. для ин-тов физ. культ. / М.А. Годик. – М.: Физкультура и спорт, 1988. – 192 с.
11. Голуб В.П. Контроль і нормування тренувальних навантажень на передзмагальному етапі підготовки кваліфікованих волейболістів / В.П. Голуб: Автореф. дис. ... канд. пед. наук. – К., 1993. – 19 с.
12. Гордон С. М. Спортивная тренировка: научно-методическое пособие / С. М. Гордон. – М. : Физическая культура, 2008. – 256 с.
13. Губа В.П. Измерения и вычисления в спортивно-педагогической практике: Учебное пособие для вузов физической культуры. – 2-е издание./ В.П. Губа, М.П. Шестаков, Н.Б. Бубнов, И.П. – М.: Физкультура и спорт, 2006. – 220 с.
14. Денисова Л. В. Измерение и методы математической статистики в физическом воспитании и спорте : уч. пособие для вузов / Л. В. Денисова, И. В. Хмельницкая, Л. А. Харченко. — К. : Олимпийская литература, 2008 — 127 с.
15. Драло И.Л. Волейбол: Учебное пособие для тренеров. / И.Л. Драло – М.: Физкультура и спорт, 2001.– 78 с.
16. Друзь В.А. Моделирование процесса спортивной тренировки. /В.А. Друзь.– К.: «Здоров'я», 1976. – 95 с.
17. Ермаков С.С. Некоторые особенности моделирования соревновательной деятельности волейболистов. / С.С. Ермаков, Ю.Г. Крюков, В.Н. Маслов. // Физическое воспитание студентов творческих специальностей: Сб. научн. труд./ Под ред. Ермакова С.С. – Харьков: ХХПИ, 1997. – №3. – с. 3-4.
18. Железняк Ю.Д. Волейбол: У истоков мастерства / Ю.Д. Железняк, В.А. Кунянский // Под ред. Ю.В. Питерцева. – М.: Издательство ФЛИР-бресс, 1998. – 336 с.
19. Железняк Ю.Д. Волейбол: учебник для институтов физической культуры / Ю.Д. Железняк, А.В. Ивойлов. – М.: Физкультуры и спорт, 1991. – 239 с.

20. Железняк Ю.Д. 120 уроков по волейболу. / Ю.Д. Железняк – М.: Физкультура и спорт, 1970. – 190 с.
21. Железняк Ю.Д. Тенденции развития классического волейбола на современном этапе / Ю. Д. Железняк, Г.Я. Шипулин, О.Э. Сердюков // Теория и практика физической культуры. – 2004. – № 4. – С. 30-33.
22. Зельдович Т.А. Научно-методические основы подготовки резервов в спортивных играх. / Т.А. Зельдович, Ю. М. Портнов – М.: Физкультура и спорт, 1981. – 108 с.
23. Зациорский В.М. Основы спортивной метрологии. / В.М. Зациорский. – М.: Физкультура и спорт, 1979. – 152 с.
24. Запорожанов В.А. Основы управления спортивной тренировкой // Современная система спортивной подготовки. / В.А. Запорожанов. – М.: СААМ, 1995. – с. 213-225.
25. Иванов В.В. Комплексный контроль в подготовке спортсменов. / В.В. Иванов — М.: Физкультура и спорт, 1987. — 256 с.
26. Ивойлов А.В. Волейбол / А.В.Ивойлов. – Минск: Выш. школа, физ. воспитания 1979, —192 с.
27. Ивойлов А.В. Волейбол (Техника, обучение и совершенствование). / А.В. Ивойлов – Минск: Беларусь, 1969. - 147 с.
28. Ивойлов А.В. Волейбол: Очерки по биомеханике и методике тренировки. / А.В. Ивойлов – М.: Физкультура и спорт, 1981. – 152 с.
29. Иорданская Ф.А. Мониторинг здоровья и функциональная подготовленность высококвалифицированных спортсменов в процессе учебно-тренировочной работы и соревновательной деятельности: Монография. / Ф.А.Иорданская, М.С. Юдинцева. – М.: Советский спорт, 2006 – 184 с.
30. Келлер В.С. Теоретико-методичні основи підготовки спортсменів. / В.С. Келлер, В.М. Платонов – Львів: 1993.–270с.
31. Келяк Дариуш. Модельные характеристики волейболистов и волейболисток (на примере игр XXVI олимпиады). /Дариуш Келяк . // IV

Міжнародний науковий конгрес: Олімпійський спорт і спорт для всіх: проблеми здоров'я, рекреації спортивної медицини та реабілітації. – К: Олімпійська література, 2000. – с. 198.

32.Клещев Ю.Н. Волейбол. Подготовка команды к соревнованиям: Учебное пособие. – М.: СпортАкадемПресс, 2002. – 192 с.

33.Клещев Ю. Н. Волейбол. – (Серия «Школа тренера»). / Ю. Н. Клещев. – М.: Физкультура и спорт, 2005. – 400 с.

34.Козина Ж.Л. Индивидуализация подготовки спортсменов в игровых видах спорта : монография / Ж. Л. Козина. — Харьков, 2009. — 396 с..

35.Костюкевич В.М. Моделирование соревновательной деятельности спортсменов высокой квалификации в хоккее на траве /В.М. Костюкевич – Киев: Освіта, 2010. – 270 с.

36.Костюкевич В.М. Теоретико-методичні аспекти тренування спортсменів високої кваліфікації: Навч. посібн. / В.М.Костюкевич. – Вінниця: Планер, 2007. – 272с.

37.Ковцун В.І. Волейбол. Основи техніки і тактики гри в волейбол: Методичний матеріал для лекцій з теорії та методики викладання волейболу. / В.І. Ковцун, А. П. Демчишин – Львів, 2002. – 36 с.

38. Максименко Г. Н. Исследование структуры физической, технической и игровой подготовленности спортсменов, специализирующихся в спортивных играх / Г. Н. Максименко, И. Г. Максименко. // Олимпийский спорт и спорт для всех : IX междунар. науч. конгресс : тезисы докл. — К., 2005. — С. 383.

39.Максименко И. Г. Планирование и контроль тренировочного процесса в спортивных играх. / И. Г. Максименко. — Луганск : Знание, 2000. — 276 с.

40.Марков К.К. Содержание соревновательной деятельности в волейболе и методика совершенствования функциональной подготовки спортсменов. Методические указания. / М.К. Марков – Иркутск, 1994. – 47 с.

41.Матвеев Л. П. Общая теория спорта и её прикладные аспекты

[Текст] : учебник для вузов физической культуры / Л. П. Матвеев. — [5-е изд., испр. и доп.]. — М. : Советский спорт, 2010. — 340 с.

42. Матвеев Л.П. Модельно-целевой подход к построению спортивной подготовки / Л. П. Матвеев // Теория и практика физ.культ. — 2000, №2. — С.28-37; №3. — С.28-37.

43. Матвеев Л. П. Опыт, заслуживающий внимания [Текст] / Л. П. Матвеев // Научно-спортивный вестник. — 1980. — № 6. — С. 38-39.

44. Медяник Г. М. Организация учебных занятий с группами спортивного совершенствования по волейболу: Учебное пособие для тренеров. / Г.М. Медяник – Владивосток, 1999. – 267 с.

45. Методология и методика моделирования при решении проблем физкультурного образования [Текст] : методическая разработка для слушателей факультета усовершенствования, преподавателей и аспирантов ГЦОИЛФК / И. Н. Решетень, Е. П. Карагополов, Е. Д. Никитина, И. П. Андриади. – М. : ГЦОИЛФК. 1986. – 36 с.

46. Методы исследования в спорте. Учебное пособие // Под общей редакцией В.П. Филина, А.С. Ровного. – Харьков: Основа, 1992. – 149 с.

47. Моделирование в спорте: Метод. рекомендации. / Госкомспорт СССР; сост. Петриченко Д.В. – Минск, 1989. – 29 с.

48. Начинская С. В. Спортивная метрология: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. / С. В. Начинская. — М. : Издательский центр «Академия», 2005. — 240 с.

49. Озолин Н.Г. Настольная книга тренера: Наука побеждать / Н.Г.Озолин. – М.: ООО «Издательство Астрель»: ООО «Издательство АСТ», 2003. – 863 с.

50. Портных Ю.И. Спортивные игры и методика преподавания. / Ю. И. Портных – М.: Физкультура и спорт, 1986. – 320 с.

51. Платонов В.Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения. / В. Н. Платонов – К.: Олимпийская литература, 2004.– 808 с.

52.Портнов Ю. М. Основы управления тренировочно-соревновательным процессом в спортивных играх / Ю. М. Портнов. — М., 1996. — 200 с.

53.Рыцарев В.В. Волейбол: попытка причинного исследования приемов игры и процесса подготовки волейболистов. / В.В. Рыцарев – М.: Издательский центр «Академия», 2005. – 384 с.

54. Савицкая Г.В. Общая и специальная физическая подготовка волейболистов в учебном и тренировочном процессе: методические указания к практическим занятиям для студентов 1–3 курсов специализации «Волейбол» / Г. В. Савицкая. – Ульяновск: УлГТУ, 2009. – 22 с.

55.Сальников В.А. Индивидуальные различия как основа оптимизации спортивной деятельности / Сальников В.А. // Теория и практика физ. культуры. – 2003 – №7 – С. 2-9

56.Селуянов В. Н. Моделирование в теории спорта (физическая подготовка спортсменов) : учебн. пособие [для аспирантов и студентов ГЦОЛИФК] / В. Н. Селуянов. — М. : ГЦОЛИФК, 1991. — 58 с.

57.Современная система спортивной подготовки [Текст] / под ред. Ф. П. Сулова. – М. : СААМ, 1995. – 446 с.

58.Тролле М. Тренировка – вопрос соотношения составляющих ее элементов / М. Тролле //The coach, 2001. - С. 100.

59. Стех М. Показатели прыгучести волейболисток в связи с их отдельными соматическими характеристиками / М. Стех // Физическое воспитание студентов. – 2010. – №1. – С.102 – 105.

60. Стех М. О взаимосвязи соматических характеристик волейболистов разного уровня подготовленности с рейтинговой оценкой уровня их спортивного мастерства / М. Стех, В.Л.Смульський // Физическое воспитание студентов творческих специальностей. – 2008. – №6. – С.105 – 110.

61.Управление тренировочным процессом высококвалифицированных спортсменов /Под ред. В.А. Запорожанова, В.Н. Платонова. – К.: Здоров'я,

1985. – 192 с.

62. Фидлер М. Волейбол / М. Фидлер – М.: Физкультура и спорт, 1972. – С. 50-66.

63. Фомин Е.В. Техничко-тактическая подготовка волейболистов. Методическое пособие / Е.В. Фомин, Л.В. Булыкина, А.В. Суханов. – Выпуск 13. – М.: Физкультура и спорт, 2013. – 56 с.

64. Фролов С. И. Волейбол не для ленивых. / С.И. Фролов – М.: Физкультура и спорт, 1998. – 128 с.

65. Фурманов А. Г. Подготовка волейболистов / А. Г. Фурманов. – Минск: МЕТ, 2007. – 329 с.

66. Фурманов А.Г. Волейбол / А.Г. Фурманов – М.: Физкультура и спорт, 1983. – 244 с.

67. Фурманов А.Г. Студенческий волейбол / А.Г. Фурманов – Мн.: Выш.школа, 1983. – 250 с.

68. Хапко В. Е. Волейбол. / В.Е. Хапко, В.И. Белоус – К.: Рад.школа, 1988. – 110 с.

69. Хапко В.Е. Совершенствование мастерства волейболистов. / В.Е. Хапко, В.Н. Маслов – К.: Здоров'я, 1990. – С. 16 – 152.

70. Холодов Ж.К. Теория и методика физического воспитания и спорта: Учеб. пособие для студ. высших учебн. заведений. / Ж.К. Холодов, В.С. Кузнецов. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Изд. центр „Академия”, 2001. – 480 с.

71. Черный З.Е. Количественная оценка эффективности действий в волейболе методами математической статистики / З.Е. Черный, В.А. Платонов, Х.Х. Стернин // Теория и практика физической культуры. - 1978. - №6. - с. 17.

72. Чернов Ю.И. Предпосылки, обеспечивающие согласование действий партнеров в волейбольной команде / Ю.И. Чернов, О.П. Топышев // Теория и практика физической культуры. – 1983. - №3. – С. 11-13.

73. Шапошникова В. И. Индивидуализация и прогноз в спорте [Текст] / В. И. Шапошникова. – М. : Физкультура и спорт, 1984. – 159 с.

74.Шустин Б.Н. Моделирование и прогнозирование в системе спортивной подготовки. / Б. Н. Шустин – М.: СААМ, 1995. – 237 с.